

**יישום חדשנות פדגוגית בהכשרת מורים בימי שגרה ובימי משבר:
עמדות סטודנטים ומרצים להוראה
(מאמר קצר)**

ענת כהן

אוניברסיטת תל אביב
anatco@tauex.tau.ac.il

ליאור שריון

אוניברסיטת תל אביב
liorshiryon@mail.tau.ac.il

**Applying Pedagogical Innovation in Teacher Training in Routines
and in Times of Crisis: Stands of Students and Lecturers to Teaching
(Short Paper)**

Lior Shiryon

Tel Aviv University
liorshiryon@mail.tau.ac.il

Anat Cohen

Tel Aviv University
anatco@tauex.tau.ac.il

Abstract

The Corona Crisis provided educators with new pedagogical opportunities and many teaching challenges, alike. The pilot study examines the issue of pedagogical innovation in teacher training, with reference to days of crisis, due to the fact that the study was conducted in time with the corona crisis. The aim is to examine the different approaches on the subject from students and lecturers, and to understand the application of pedagogical innovation in teacher training. In this qualitative study, took part 4 students and 4 lecturers from different universities and colleges. The interviews show that pedagogical innovation is a way of creative thinking that allows change in existing teaching methods and means of teaching, and promotes student-focused teaching. In addition, that the term "pedagogical innovation" is often associated, in the eyes of lecturers and students, with the use of technology. However, teaching in the corona crisis through technology has raised many difficulties and frustrations on the part of the teacher and the learner. Moreover, economic, socio-cultural, personal and environmental-spatial factors have risen, thus influencing the integration of pedagogical innovations in teaching.

Keywords: Pedagogical Innovation, Teacher Training, Teaching Certificate, Technology, Corona, Online Teaching.

תקציר

תקופת משבר הקורונה זימנה לאנשי החינוך הזדמנויות פדגוגיות חדשות ואתגרים הוראתיים רבים, כאחד. מחקר פיילוט זה בוחן את נושא החדשנות פדגוגית בלימודי תעודת הוראה בימי שגרה, תוך התייחסות לימי משבר. זאת, מאחר שהמחקר נערך במקביל למשבר הקורונה. המטרה היא לבחון את הגישות השונות בנושא מפי סטודנטים להוראה ומרצות להוראה, ולהבין את אופן היישום של חדשנות פדגוגית בהכשרת המורים. במחקר איכותני זה, השתתפו 4 סטודנטים ו-4 מרצות מאוניברסיטאות ומכללות שונות. בעקבות הראיונות, עלה כי חדשנות פדגוגית היא דרך חשיבה יצירתית, שמאפשרת שינוי בדרכי ההוראה הקיימות ובאמצעי ההוראה הקיימים, ומקדמת הוראה ממוקדת תלמיד. בנוסף, עלה כי המונח "חדשנות פדגוגית" מתקשר פעמים רבות, בעיני המרצות והסטודנטים, לשימוש בטכנולוגיה. אולם, ההוראה בעידן הקורונה בעזרת הטכנולוגיה העלתה קשיים ותסכולים רבים מהצד המלמד ומהצד הלומד. כמו

ספר הכנס השישה-עשר לחקר חדשנות וטכנולוגיות למידה ע"ש צ'ייס: האדם הלומד בעידן הדיגיטלי
אי בלאו, אי כספי, יי עשת-אלקלעי, ני גרי, יי קלמן, תי לוטרמן (עורכים), רעננה: האוניברסיטה הפתוחה

כן, עלו גורמים כלכליים, חברתיים-תרבותיים, אישיים וסביבתיים-מרחביים, שמשפיעים על שילוב של חדשנויות פדגוגיות בהוראה.

מילות מפתח: חדשנות פדגוגית, הכשרת מורים, תעודת הוראה, טכנולוגיה, קורונה, הוראה מקוונת.

מבוא

התפתחות הטכנולוגיה וכניסתה למערכת החינוך הובילה לסביבות למידה חדשות, שמתבססות על אינטרקציה בין שני הצדדים. עם זאת, סופרים וחוקרים רבים מתייחסים למערכת החינוך כמושנת, ללא מוכנות להכשיר את הילדים לחיים בעידן העכשווי (Kereluik et al., 2013; ודמני, 2017; הררי, 2018). השימוש בטכנולוגיה בהוראה, מסתכם בעיקר בתקשורת עם תלמידים ועמיתים לעבודה ומעקב אחר התקדמות והישגים (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010). עידן הקורונה העביר את מערכת החינוך להוראה מקוונת ולשימוש נרחב יותר בטכנולוגיה. המורים, שאינם בעלי הכשרה טכנולוגית מספקת (Claro et al., 2018), נאלצים להתמודד איתה וללמד בעזרתה. המשבר הוליד את המונח "הוראת חירום מרחוק" (ERT), שמתייחסת ל"ארגז כלים" שיסייע למורים בהסתגלות למצבים בהם לא ניתן להשתמש בהוראה פרונטלית (Hodges et al., 2020).

תקופה זו מעלה את הצורך ב"חדשנות פדגוגית", שמשמעותה, שינוי הפדגוגיה הקיימת, ומעבר מגישת "המורה כמקור ידע", לגישת "התמקדות בצורכי התלמיד" (Cohen & Ball, 2007). כהשלמה לכך, יש להתייחס לחדשנות טכנולוגית, המתייחסת למעבר מהפדגוגיה המסורתית לפדגוגיה הנתמכת בטכנולוגיה כגורם המקדם את הלמידה (Nachmias, Mioduser & Forkosh-Baruch, 2008). מחקר שנערך על אוכלוסיית סטודנטים להוראה (פויס ודיאב, 2016), העלה כי קיימת בעיה בסיסית בהבנה של המושג "חדשנות פדגוגית". חוסר הבהירות לגבי המושג בקרב הנבדקות, נבע מחוסר האחידות בהגדרת המושג בקרב "מורי המורים". בכדי לאפשר הכשרה המכוונת ל"בית הספר של המחר", קיים צורך להתקדם ל"מכללה של המחר". גישות פדגוגיות חדשות צריכות להוביל לפיתוח מיומנויות של המאה ה-21 אצל התלמידים (Howland, Jonassen & Marra, 2012, מתוך גולדשטיין & שינפלד, 2017).

מטרת המחקר היא לבחון את אופן ההגדרה והיישום של חדשנות פדגוגית בקרב פרחי הוראה ומרצים. לפיכך, נשאלו השאלות: (1) מהי חדשנות פדגוגית לפי תפיסת המרצים והסטודנטים? (2) מהו אופן יישום החדשנויות פדגוגיות במערך הכשרת מורים? (3) מהם הגורמים המקדמים והמעכבים לחדשנויות פדגוגיות, בימי משבר ובימי שגרה?

מתודולוגיה

למחקר איכותני זה נבחרו 4 סטודנטים להוראה ו-4 מרצות מתוכנית להכשרת מורים. המחקר מתבסס על קבוצת מיקוד וראיון עומק (שקדי, 2003). בנושא חדשנות פדגוגית, נלקחו שאלות מהשאלון שפיתחו פויס ודיאב (2016); בנושא טכנולוגיה, השאלות נלקחו מדרמורוז (2018), ועברו עיבוד והתאמה למחקר; בנושא ההשפעות הסביבתיות, השאלות נכתבו בהשראת כלי המחקר של גולשטיין ושינפלד (2017). כלי המחקר היוו השראה לניסוח שאלות נוספות, ועברו התאמה לקבוצת הסטודנטים ולקבוצת המרצות. זאת ועוד, בהשראת קבוצת המיקוד, נכתבו הראיונות האישיים. בראיונות, הוצגו בפני הנחקרים סיטואציות שונות, עליהן חוו את הדעת והם נועדו להעמיק בנושא ולחדד נקודות שעלו בקבוצת המיקוד. הראיונות נערכו בתוכנת הזום והוקלטו באישור המרואיינים לצורך תמלול בלבד.

ממצאים ודיון

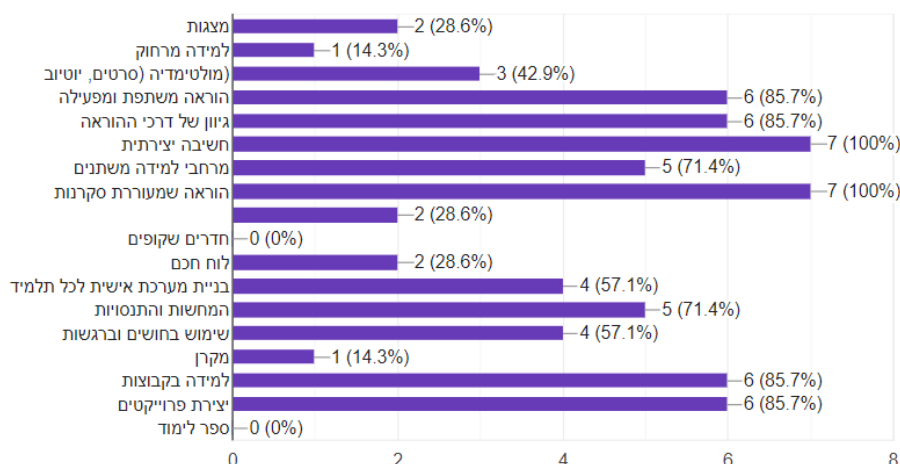
הראיונות שנערכו העלו מסקנות, רעיונות, תהיות, הבנות ומחשבות רבות. כלל השאלות קיבלו משמעות רבה בראיונות ונענו על ידי המרואיינים באופן מקיף (איור 1). ניכר מהממצאים, כי תקופת משבר הקורונה, השפיעה רבות על תחושותיהם בנושא החדשנות הפדגוגית ועל אופן הלמידה וההוראה שלהם.

איור 1. שמש התפלגות המונח "חדשנות פדגוגית"

הגדרת "חדשנות פדגוגית"

המונח "חדשנות פדגוגית", מוצג כשינוי פדגוגי שמעמיד את התלמיד במרכז ומתייחס לאמצעים הפדגוגיים עצמם, שתומכים בחדשנות ומקדמים את הלמידה וההוראה לצד מיומנויות המורה (Cohen & Ball, 2007); (Nachmias, Mioduser & Forkosh-Baruch, 2008). בהתאמה, מרבית הסטודנטים מצאו חדשנות פדגוגית כשיטת חינוך שמתמקדת בילד עצמו. בנוסף, ראו בחדשנות הפדגוגית כגורם מקדם למערכת החינוך, הנתפסת על ידם כמיושנת. אולם, המרצות התייחסו לחדשנות פדגוגית, בעיקר, כגיוון וחינוך בדרכי ההוראה. המרצים והסטודנטים, כאחד, סימנו את המושגים שמהווים חדשנות פדגוגית לפי ההגדרות שראו למונח (איור 2). על כן, בהמשך לממצאים, ברצוני לסייג את הגדרת "חדשנות פדגוגית" כגורם. זאת מאחר, שפעמים רבות מדובר על הצורך בהתאמת ההוראה לתלמיד ועל "גישת הילד במרכז" שמאפיינת את המאה ה-21 (Bada & Olusegun, 2015). ברצוני לטעון, כי "גישת הילד במרכז" היא הגורם שמקדם חדשנות פדגוגית, ואילו חדשנות פדגוגית היא השיטה, הדורשת שינוי מתמיד של הפדגוגיה. על כן, בהשימי את מילות המפתח שעלו מקבוצת הסטודנטים: חשיבה, התאמה ושינוי; וקבוצת המורים: שדרוג, שיטות חדשות ופריצת דרך – ניתן לראות כי מבצבצת הגדרה אפשרית למונח "חדשנות פדגוגית" – דרך חשיבה יצירתית שמאפשרת שינוי בדרכי ההוראה הקיימות ובאמצעי ההוראה הקיימים, ומקדמת הוראה ממוקדת תלמיד. בהמשך להגדרה, ברצוני להבהיר כי חדשנות פדגוגית אינה מחייבת שימוש בטכנולוגיה דיגיטלית (Nachmias, Mioduser & Forkosh, 2008).

איור 2. התפלגות תשובות המרואיינים לסוגייה "מה מהווה לדעתך חדשנות פדגוגית?"

יישום חדשנויות פדגוגיות בתוכנית הכשרת מורים

צד הלומד, הסטודנטים, העלו תמונת מצב מדאיגה, לפיה, הם אינם חווים יישום של חדשנויות פדגוגיות ואינם לומדים את הנושא. רק סטודנט 1, סיפר על קורסים שיש לו בנושא שמתעסקים ביצירת משחקים וביזמות. בהתאמה הסטודנטים ציינו כי אינם מרגישים שהכשרת המורים מקנה להם כלים לשילוב חדשנויות פדגוגיות בהוראה. בהלימה לכך, מצד המלמד, המרצות, העלו כי אינן בטוחות שכלל הקורסים בהכשרת המורים מקנים לסטודנטים כלים לשילוב פדגוגיות חדשנויות בהוראה. מנגד, ציינו כי הן חושפות את הסטודנטים לחדשנויות פדגוגיות על ידי הגיוון בדרכי ההוראה ולא דווקא בלימוד הנושא. בנוסף, עלה כי הקריטריון שמשפיע על הבחירה בשיטה או כלי הוראה מסוים, הוא היכולת של הסטודנטים להשתמש בו בהמשך. בנוסף, נתנה התייחסות רבה לפלטפורמות טכנולוגיות בעת יישום פדגוגיות חדשנויות. ממצא זה, מחזק את הטענה שיש לחזק את המורים בהכשרתם ברכישת ידע טכנולוגי בכדי שיוכלו לשלב טכנולוגיה במערך ההוראה (פרנק, 2016; Claro et al., 2018), בייחוד בתקופת משבר הקורונה. כפי שעלה מתשובת המראיינים ומחשפות (סלומון, 2000), שילוב טכנולוגיה אינו מהווה חדשנות פדגוגית בפניה עצמו, אלא, האופן בו משתמשים בכלים הטכנולוגיים.

גורמים המשפיעים בימי משבר ובימי שגרה

הכשרת המורים, בעידן הדיגיטלי, נדרשת להקנות כלים של מיומנויות טכנולוגיות דיגיטליות למורים. עליה לשנות את האמונות הפדגוגיות הקיימות ולחזק את תחושת הביטחון של הסטודנטים במיומנויות הפדגוגיות התומכות בתחום הידע שלהם (Claro et al., 2018; Mishra & Koehler, 2006; טוויל & לוי, 2017; Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010; Tondeur et al., 2017). על אף שנאמר רבות על היכולות הטכנולוגיות הנמוכות של מורים (Claro et al., 2018; Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010), ניכר, כי משבר הקורונה כפה על המרצים באקדמיה ועל הסטודנטים להוראה, לשפר את האוריינות הדיגיטלית שלהם. כתוצאה מכך, ההתייחסות לטכנולוגיה בראיונות היא יחסית חיובית, ויכולת הטכנית לא מקבלת משמעות רבה. אולם, עלו מספר היבטים כמשפיעים על שילוב חדשנויות פדגוגיות.

היבטים כלכליים, התבטאו בתקציב מערכת החינוך ושכר המורים כמשפיעים על מוטיבציית המורים ליישום חדשנויות פדגוגיות. היבטים חברתיים- תרבותיים התייחסו ליוקרתיות המקצוע והשפעת המעמדות הסוציו- אקונומיים על היכולת לגיוון בהוראה. היבטים אישיים, העלו את נוחות שימוש, רלוונטיות, ניסיון או ידע מוקדם, זמן, ומוכנות לימי משבר. היבטים סביבתיים – מרחביים, התייחסו לסביבה הפדגוגית ולגבולות הזמן והמקום.

חוויות הלמידה וההוראה, בתקופת הקורונה, העלו יתרונות וחסרונות הלמידה מקוונת. הסטודנטים, העידו על חווית למידה לא פשוטה. זאת, לצד נוחות הלמידה מהבית. בהתאמה, העידו שלא ישלבו בקביעות הוראה מקוונת כשהיו מורים. לעומתם, המרצות הראו נכונות לשלב הוראה מקוונת גם לאחר הקורונה. הן גילו שהיא מאפשרת להקל על הגעת הסטודנטים לאוניברסיטה ולגיוון בדרכי ההוראה. יחד עם זאת, הן העלו חסרונות דוגמת: "חלונות שחורים", ישיבה ממושכת, התאמת מערכי השיעור, והעדר כללי התנהגות מוגדרים (לציטוטים ראו טבלה 1).

לסיכומו של דבר, חדשנות פדגוגית היא דרך חשיבה שמאפשרת את גיוון ושינוי בשיטות ההוראה. אולם, נוטים לחשוב כי הטכנולוגיה הינה החדשנות הפדגוגית, על אף שהיא אינה. ניכר, כי מצד המרצות ישנו שילוב של חדשנויות פדגוגיות במערך הכשרת המורים. אולם, לא באופן חד משמעי וברור. אך, מצד הסטודנטים, נראה שהם לא מרגישים שהם רוכשים יכולות או מיומנויות שקשורות לחדשנות פדגוגית בצורה רחבה.

טבלה 1. ציטוטים מתוך הראיונות

מהי חדשנות פדגוגית לפי תפיסת המרצים והסטודנטים להוראה?	מהו אופן היישום של חדשנויות פדגוגיות במרצים והסטודנטים?	מהם הגורמים המקדמים והמעכבים לחדשנויות פדגוגיות לפי תפיסת המרצים והסטודנטים, בימי משבר ובימי שגרה?
"שאלה טובה. לעשות באמת דברים אחרת, לנסות לחשוב על שיטות אחרות, המטרה היא בדרך כלל להקנות את אותו ידע אבל להשתמש בכלים חדשים בדרך כלל, או באמצעים שונים ממה שנהוג, ולגוון, גם גיוון באמצעים שונים, אמצעים חינוכיים לא בהכרח דיגיטליים" (2מ) "שאלת מליון הדולר. בדרך כלל מתייחסים לחדשנות כחינוך באמצעות אמצעים חדשים וטכנולוגיה. לרתום את הטכנולוגיה לרשות הפדגוגיה ולהשתמש בפדגוגיה באמצעים חדשניים יותר, יותר דיגיטליים... לפתוח, לפרוץ את כל המיתוסים, את כל הדרכים המקובלות להוראה" (1מ) "זאת שאלה מורכבת. חדשנות היא ביחס לכמה היבטים- הוראה למידה - אז שהיא פורצת דרך, היבט פורץ גבולות של הוראה ולמידה (לעומת ההוראה המסורתית). מבחינת דרכי ההוראה והלמידה ממוקדת לומד- מה הוא רוצה ללמוד איך הוא רוצה ללמוד איך הוא רוצה להציג את מה שלמד. דרכי ההערכה זה לא דווקא מבחנים. ללומד והמורה או המלמד יש תפקיד אחר. פדגוגיה חדשנית הרעיון זה שונה ופורץ דרך ומשדרג את הלמידה." (3מ) "חדשנות פדגוגית היא הטכנולוגיה שמאפשרת הוראה בשיטות חדשניות שלא היו קיימות קודם ומתחדשות כל הזמן ומאפשרות תקשורת העברת מסרים ורעיונות בדרכים שלא היו מוכרות לנו בעבר, וכל הזמן ממשיכות להתחדש." (4מ)	"לקחת את הבית ספר הקיים ולחשוב איך לשרג אותו... בהתאם לתלמידים הקיימים... להתאים את דרך הלימוד לתלמידים" (2o) "שיטת חינוך שהיא שונה, יותר מותאמת, יותר מותאמת ילד, מותאמת רמה, כיתה, צרכים מיוחדים אם יש, זה מעבר לשימוש הטכנולוגי שעומד לרשותנו היום... חשיבה שהיא קצת יותר נראה לי אחרת, יותר שונה... לפתח את השיטות הקיימות לצורות אחרות שהן יותר מחוץ לקופסא שהן יותר מקדמות ואולי חשיבה, יותר במקום 1+1 שיטתו על זה מעבר, יותר קדימה, לחבר בין מקצועות, לחבר בין נושאים" (3o) "להתאים את מערכת החינוך שהיא כבר מהמאה ה-19 בערך תקועה באותו מצב, לתלמיד של המאה ה-21, שהוא מתקדם יותר, נגיש יותר, מהיר יותר, וצריך הכל כאן ועכשיו" (4o) "חדשנות פדגוגית מבחינתי בעקבות הדיון היא לחדש שיטות הלימוד אבל גם עם חידוש שיטות הלימוד לא להשאר עם אותן שיטות לימוד החדשות גם. כאילו לשנות תוך כדי תנועה גם את הדברים החדשים." (1o)	• מהי חדשנות פדגוגית לפי תפיסת המרצים והסטודנטים להוראה? • מהו אופן היישום של חדשנויות פדגוגיות במרצים והסטודנטים?
"שזה לא רק לסכם חומר ולהציג אותו, אלא באמת לעשות משהו יותר אקטיבי, אז זה יכול להיות תחת חדשנות פדגוגית" (2מ) "אני כבר לא מרגישה שקוה זה דבר חדשני" (2מ) "המצגת היא הרי, אתה לא כותב בה את כל מה שאתה אומר בשיעור, אתה כותב נקודות, זה יותר בשבילי כדי לזכור על מה אני רוצה לדבר, אז אם אני את הספרים ואת המחשבות ואת הדוגמאות אני אתן כשאני מדברת בתוך המצגת, אז זה דווקא יותר חדשני בעיניי" (1מ) "עם ילדים זה אחרת" (2מ) "למידה לחלוטין בגישה מבוססת פרוייקט... יוזמה פדגוגית על ידי הסטודנטים... לומדים מודלים לפיהם אנחנו גם בונים יוזמה כזאת, גם מיישמים אותה, ואחר כך מעריכים אותה... יש לא מעט למידה עצמית ולמידה בקבוצות... לקרוא ולדון אחר כך בשיעור, דיון ביקורתי..." (3מ) "למידה כמה שיותר אקטיבית, פחות להסתכל על הסטודנט כמו כוס שאני צריכה עכשיו למלא... להגיע לאנשים מהמקום שמפעיל אותם ושהם פשוט ילמדו בכיף." (4מ)	"כאילו אם מישהו בתיכון ילמד בצורה של חשיבה יצירתית זה חדשנות, אבל אם מישהו בכיתה א' או ב' יעשה את זה, זה לא כל כך חדשני." (2o) "שכאילו יותר מלמד אותנו על פדגוגיה מוטט עתיד, איך העולם הלימודי של מחר הולך להראות" (4o) "בתעודת הוראה אני לא חושבת שיש לנו קורסים כאלה, נראה לי שזה כן חשוב שילמדו אותנו יותר איך ללמד בצורה יותר מחדשת. אני כן זוכרת שבתואר הראשון היו לנו קורסים שהתיימרו להיות כאלה, ובסוף זה היה הנה אפליקציה כזאת והנה אפליקציה כזאת..." (3o) "צריך להתמודד עם מה שיש בשטח... פדגוגיה מוטט עתיד לא חייבת עם טכנולוגיה כזאת, היא יכולה להיות גם עם עזרים אחרים לאו דווקא טכנולוגיים" (4o) "הקורס הראשון זה ממש החדשנות פדגוגית כמו שהוא נקרא, היצירת משחק, אבל באמת הוא לא היה דגש כזה גדול. יש לי קורס שנקרא יזמות... ובגלל שזה קורס יזמות אז מחפשים את הדרך הכי יצירתית ואיך לחדש ואז יוצרים דרך זה עוד רעיונות..." (1o)	• מהם הגורמים המקדמים והמעכבים לחדשנויות פדגוגיות לפי תפיסת המרצים והסטודנטים, בימי משבר ובימי שגרה?
"נוחות שימוש... גרסאות שגם לסטודנטים יכולה להיות גישה... אם אני מלמדת איך ללמד אז אני צריכה להשתמש בכלים שגם אחר כך אפשר להשתמש בהם. אם יש מדריכים טובים... לא ראיתי איך אני עושה את זה במודל דיסקליטות אז לא השתמשתי" (2מ) "דורש יותר הכנות" (2מ) "החוויה התחילה מאוד בשוק, כאילו לא שוק, זה לא היה ברור שזה הולך לכיוון הזה כבר בתקופת הסמסטר" (2מ) "לצערי אני חושבת שהרבה פעמים והרבה מקומות, שהחדשנות דורשת תקציבים וכסף זה יוצר איזה שהוא חוסר שיוויון. אפילו ראינו את זה עכשיו בקורונה. בקורונה ילדים לא היה להם בבת מחשב או לא היו להם שני מחשבים או שלושה מחשבים, לא יכלו להיות בלמידה מרחוק." (1מ) "הדבר היחיד שמשפיע על החדשנות שלי, שמעכב את החדשנות שלי, זה הגורמים הסביבתיים של החללים והעזרים והריהוט שמוכתב לי" (1מ) "כל הקטע הטכנולוגי הוא עניין של אוריינות... מבחינת תקציבים אני מתאימה את עצמי למשאבים הקיימים..." (3מ) "היום בגלל האונליין אנחנו חייבים להיות הרבה יותר מתוחכמים... כל המוסדות נותנים המון תמיכה למרצים והרבה סדנאות והעשרה..." (4מ)	"הייתי קודם בוחנת את מה שמשרד החינוך מציע. כי אולי מזה אני יכולה ללמוד יותר... משם ללמוד יותר מטעויות, או ללמוד ולהבין יותר איך זה מתאים לתלמידים שלי, לתלמידים שאני מלמדת" (3o) "זה מדהים שנותנת אפשרות בחירה לדבר כזה. אני חושבת גם שמנהלת כזאתי יכולה להסיק הרבה על המורות שלה מזה. כי אם מורה נותנים לו לעשות בכל דרך שהוא יבחר ללמד קטע, והוא יבחר את הדרך על הלוח בצורה הכי פשוטה ויבשה, זה אומר הרבה על המורה הזה" (2o) "אני לא יודעת לא לימדיתי אף פעם הבנת הנקרא" (3o) "לכל אחד יש מעליו את מה שלוחץ עליו, בתור מורה יש לי מנהלת, ובתור מנהלת יש לה מפקחת, ובתור מפקחת יש ויש ויש" (4o) "אני חושבת שגם אם אנחנו נלמד את זה, ברגע שנגיע למערכת עצמה זה הכל יורד לטמיון כזה כי כאילו בסופו של דבר, עם כמה שזה עובד ושטחי אנחנו תלויים באיזשהו תקציב שמערכת החינוך נותנת" (3o) "כאילו קודם כל זה מתחיל מאיך שהאוניברסיטה מציבה את התנאים, אם אנחנו משווים את זה להנדסה, אז הנדסה זה חתיכת פסיכומטרי זה כאילו נחשב יוקרה" (3o)	• מהם הגורמים המקדמים והמעכבים לחדשנויות פדגוגיות לפי תפיסת המרצים והסטודנטים, בימי משבר ובימי שגרה?

רשימת מקורות

- גולדשטיין, א. & שינפלד, מ. (2017). "פיתוח חדשנות טכנולוגית- פדגוגית בקרב מרצים במכללות לחינוך: אתגר בלתי פוסק". דפים, (66), עמ' 106-132.
- דרמורוז, נ. (2018). השקפות אונטולוגיות של המורים למדעים וטכנולוגיה לגבי תהליכי ההוראה והלמידה בעידן הדיגיטלי (עבודת גמר לקבלת תואר מוסמך למדעי הרוח). אוניברסיטת תל אביב.
- הררי, נ. י. (2018). חלק ה': גמישות (חינוך- הוא הוודאות היחידה). 21 מחשבות על המאה ה-21. (עמ' 267-258). כנרת: זמורה ביתן.
- ודמני, ר. (2017). דבר העורכת: "פדגוגיים דיגיטליים" בעידן המידע. בתוך ר, ודמני, י, גבעון, ח, יניב, ש, קלצ'קו & ר, רימור (עורכים). פדגוגיה דיגיטלית: הלכה למעשה (תמה) – תיאוריה ומעשה בהכשרת מורים). (עמ' 11-16). תל אביב: מכון מופ"ת.
- טוויל, ע. & לוי, ד. (2017). "ההצלחה בידיים שלי": שילוב מערכת ללמידה מקוונת בבית הספר היסודי. בתוך ר, ודמני, י, גבעון, ח, יניב, ש, קלצ'קו & ר, רימור (עורכים). פדגוגיה דיגיטלית: הלכה למעשה (תמה) – תיאוריה ומעשה בהכשרת מורים). (עמ' 41-72). תל אביב: מכון מופ"ת.
- סלומון, גבריא. (2000). לא על המחשב לבדו: מבט ראשון. טכנולוגיה וחינוך בעידן המידע. (עמ' 15-31). חיפה: הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה.
- פויס, י. & דיאב, ח' (2016). "האם חווית במהלך הכשרתך חדשנות פדגוגית?" עמדותיהם של סטודנטים להוראה בנושא חדשנות פדגוגית. מתוך: י, פויס (עורכת). הכשרת מורים במבוכ החדשנות הפדגוגית. (עמ' 154-136). רעננה: מכון מופ"ת.
- פרנק, א. (2016). למה בכלל בית- ספר? מטרות החינוך במאה ה-21.
- שקדי, א. (2003). מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תאוריה ויישום (כותר (ספריה מקוונת)). תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב.
- Bada, S. O., & Olusegun, S. (2015). Constructivism learning theory: A paradigm for teaching and learning. *Journal of Research & Method in Education*, 5(6), 66-70.
- Claro, M., Salinas, Á., Cabello-Hutt, T., San Martín, E., Preiss, D. D., Valenzuela, S., & Jara, I. (2018). Teaching in a Digital Environment (TIDE): Defining and measuring teachers' capacity to develop students' digital information and communication skills. *Computers & Education*, 121, 162-174.
- Cohen, D. K., & Ball, D. L. (2007). Educational innovation and the problem of scale. In B. Schneider & S-K. McDonald (Eds.), *Scale-up in education: Ideas in principle* (Vol. 1, pp. 19-36). Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(3), 255-284.
- Heitink, M., Voogt, J., Verplanken, L., van Braak, J., & Fisser, P. (2016). Teachers' professional reasoning about their pedagogical use of technology. *Computers & education*, 101, 70-83.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning. *Educause Review*.
https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning?fbclid=IwAR1dfqb_H-op_MvYx_p6GkvUxGUQfhSxrDO1xTDIM1Fv_UMsag0Faf6cYUc#fnr17
- Kereluik, K., Mishra, P., Fahnoe, C., & Terry, L. (2013). What knowledge is of most worth: Teacher knowledge for 21st century learning. *Journal of digital learning in teacher education*, 29(4), 127-140.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054.
- Nachmias, R., Mioduser, D., & Forkosh-Baruch, A. (2008). Innovative pedagogical practices using technology: The curriculum perspective. In J. Voogt & G. Knezek (Eds.), *International handbook of information technology in primary and secondary education* (pp. 163-179). New York: Springer.